

Шанскова Т. І.,
доктор пед. наук., доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Концепція Нової української школи акцентує увагу на необхідності формування та розвитку в учнів початкової школи навичок 4К (креативність, критичне мислення, кооперація та комунікативні навички) [3]. В. Павленко до складу креативності учнів відносить креативне мислення, креативну увагу, креативну грамотність [5, С.154].

Молодший шкільний вік є оптимальним періодом для розвитку креативних якостей, засвоєння креативних способів діяльності та важливим етапом формування творчого мислення дитини. Психологи і педагоги (І. Біла [1], С. Дерев'яноко [2], та ін.) вважають, що в молодшому шкільному віці спостерігається «спад» креативності, на відміну від дошкільного віку. М. Савчин зазначає, що евристичний рівень інтелектуальної активності спостерігається у 7 років, «пік» власне креативного рівня, для якого характерна самостійна постановка проблеми – у 10 та 16 років [8, С.132]. На основі аналізу взаємозв'язку репродуктивної та продуктивної пізнавальної діяльності, виявлено, що з 3 до 7 років у дитини переважає установка на творчість, з 7 до 10 років - установка на репродукцію.

Отже, процес формування творчого потенціалу в молодшому шкільному віці має свої особливості і пов'язані з розвитком допитливості, імпульсивності поведінки, емоційності сприйняття нового.

Дослідження та аналіз педагогічного досвіду показують, що різноманітні види діяльності школярів дозволяють розвивати різні компоненти, що входять до творчих здібностей.

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

Відбувається розвиток уваги, мислення, уяви, пам'яті, моральних та вольових якостей. Поступово зростає його самостійність, ініціативність, прагнення та здатність до творення в цій діяльності елементів нового, оригінального.

Тому пошуки наукових засад для створення системи, яка дала б змогу забезпечити формування творчого потенціалу учнів, становлять важливу проблему для найрізноманітніших напрямів психолого-педагогічного дослідження.

Відповідно ефективність формування креативної, ініціативної, творчої особистості учня, орієнтованої на інноваційну діяльність, передбачає не тільки створення умов у системі освітньої діяльності, а й їх орієнтації на задатки конкретної особистості. Формуванню ініціативної, креативної, творчої особистості сприятиме: а) переформатування шкіл за окремими освітніми рівнями, що забезпечить учневі можливість вибору предметів варіативної частини навчального плану; б) розвантаження навчальних програм, виділення тільки тих взаємозв'язків (того змісту), що має загальноосвітній характер; в) перехід на нові технології освіти, що змінюють характер освітньої діяльності, перетворюють його з репродуктивного процесу засвоєння готових знань у творчий процес їх здобуття; г) підготовка вчителя з новим педагогічним мисленням, орієнтованого на формування ініціативності, креативності, творчості як якостей особистості в освітньому процесі.

Аналіз сучасного досвіду науковців щодо розкриття творчих можливостей особистості, дозволяє виділити основні напрями розвитку творчого потенціалу учнів початкової школи:

- по-перше, розглянуто процес формування творчого потенціалу учнів у процесі вивчення предметів (математики, рідної мови та літературного читання, образотворчого мистецтва тощо);

- по-друге, проаналізовано можливості позакласної, позашкільної діяльності, що організується в гуртках, студіях, клубах інтелектуалів, на факультативах, консультаціях.

Значний досвід формування творчого потенціалу учнів напрацьовано в Павлівській середній школі, керованої

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

В. Сухомлинським. Аналізуючи його спадщину, можна виділити основні напрями роботи з вивчення особистості та розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі здійснення навчальної та позакласної роботи. Так, на уроках значна увага приділялася емоційно творчому та естетичному розвитку дітей, накопиченню ними досвіду чуттєвих вражень, фантазуванню в процесі складання невеликих оповідань, казок, віршів. Використовувався цікавий і проблемний матеріал, що дозволяє розвивати пам'ять, мислення, здатності бачити проблему і пропонувати різні шляхи її вирішення (А. Луцюк [4]).

Вивчення педагогічного досвіду В. Сухомлинського дозволяє виділити основні напрями роботи з розвитку творчого потенціалу молодших школярів (вивчення та розвиток емоційної, інтелектуальної, пізнавальної, мотиваційної сфери особистості учня, його самостійної дослідницької діяльності; створення «ситуацій успіху», атмосфери творчості та співтворчості, накопичення чуттєвих переживань, організацію дозвіллевої діяльності учнів відповідно до їхніх інтересів та можливостей, використання проблемних ситуацій), форми, методи та засоби розвитку креативних здібностей школярів.

Дослідниками в процесі вивчення проблем творчого потенціалу встановлено, що розвиток цієї якості учнів можливий лише у співпраці з творчою особистістю вчителя. Ці ідеї сформульовані в працях науковців (В. Решетняк [7] та ін.).

Вчитель початкових класів має мотивувати учнів до розвитку власної фантазії, розширюючи їх світогляд шляхом пізнавальної діяльності.

Аналіз досліджень науковців дав змогу сформулювати пріоритетні ідеї, які сприяють розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Освітню траєкторію, сприятливу для розвитку в учнів важливих навичок ХХІ століття, успішно зможуть створити вчителі з нестандартним підходом до прийняття рішень і здатністю до креативного саморозвитку, високим рівнем готовності до опанування інноваційними технологіями й передачею відповідних знань учням. Важливе значення надається готовності викладачів і студентів ЗВО до

Українське суспільство та економіка: оцінка та перспективи розвитку

інноваційної освітньої діяльності, урахування дидактико-методичних аспектів організації процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Біла І. М. Передумови розвитку здібностей дітей. Актуальні проблеми практичної психології : збірник статей IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Глухів, 9-10 листопада 2017 року). Суми : ТОВ «Видавничий дім «Ельдорадо», 2017. С. 10–15.
2. Дерев'яно С. П. Психологія дитячої творчості : навчально-методичні рекомендації. Чернівці : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2020. 76 с.
3. Костюк Л. М., Барнич О. В., Мамчич О. Б. Креативність та критичне мислення як елементи навичок технології «4К» на уроках української мови в НУШ. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Вип. 86. С. 113–118.
4. Луцьок А. М. Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в школі: методичні рекомендації для вчителів, методистів, керівників. Луцьк : ВППО, 2018. 72 с.
5. Павленко В. В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема. *Проблеми освіти*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 152–158.
6. Писарчук О. Т. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах освітньо-розвивального середовища: проблеми і шляхи розв'язання. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2014. Вип. II(10), №20, С. 90–92.
7. Решетняк В. Ф. Формування творчої особистості учня початкової школи як цілісний процес. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2(69.2), травень. С. 29–32.
8. Савчин М. В. Педагогічна психологія. Київ: Альма-матер, 2007. 424 с.